

Brasław leży na terenie parku narodowego w sercu Brasławszczyzny, największego na Białorusi pojezierza. W Polsce międzywojennej Brasławszczyzna należała do województwa wileńskiego i była najdalej na północny wschód wysuniętym krańcem państwa. Do dziś żyje tu liczna społeczność polska.

Brasław to ciche i spokojne miasto powiatowe, w którym przeważają kolorowe, drewniane domy o rzeźbionych oknach, otoczone zadbanymi ogródkami. Liczy 15 tysięcy mieszkańców, z czego jedna trzecia to Polacy. W mieście nie ma polskiej szkoły. Dzieci języka mogą uczyć się w szkole powszechnej na lekcjach nadobowiązkowych. Środowisko polskie skupione jest wokół kościoła katolickiego i działającego przy nim domu parafialnego. W XI wieku książęta połoccy zbudowali w Brasławiu wielokrotnie przebudowywany później zamek, który czasach Rzeczypospolitej był ośrodkiem życia miasta. Odbywały się tam sejmiki, działały urzędy i sąd grodzki. W XVII wieku, w trakcie wojny polsko-moskiewskiej, zamek popadł w ruinę - dziś pozostały po nim tylko ziemne wały. Nad miasteczkiem dominuje Góra Zamkowa, a na niej 10-metrowy obelisk. Mieszkańcy ufundowali go, by uczcić pochowanego tam Stanisława Narbutta (1853–1926), lekarza i społecznika, który przepracował w Brasławiu ponad 40 lat, wybudował tam szpital i leczył bezpłatnie najuboższych. Ze szczytu góry widać ogromne jezioro Drywiaty (ma ponad 36 tys. ha powierzchni), z drugiej strony jezioro Niespisz. Miasto ulokowane jest na oddzielającym oba jeziora wąskim przesmyku. U podnóża Góry Zamkowej stoją dwie sąsiadujące ze sobą XIX-wieczne świątynie: kościół Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i cerkiew Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny. Cerkiew jest duża, biała, zbudowana na planie kwadratu i zwieńczona błękitnymi kopułami. Równie duży jest neogotycki kościół zbudowany z czerwonej cegły i szarego narzutowego kamienia. Ciekawą dzielnicą Brasławia jest kolonia urzędnicza, wzniesiona w latach 20. XX wieku. Domy, w modnym wówczas stylu dworcowym, zaprojektował wybitny wileński architekt, profesor Uniwersytetu Stefana Batorego - Juliusz Kłos. Domy kolonii charakteryzują wysokie czterospadowe dachy, mansardy i portyki, które przypominają warszawski Żoliborz Oficerski z tego samego okresu. Od 1936 roku stało tam brązowe popiersie Józefa Piłsudskiego, dłuta Alfonsa Karnego, które – usunięte w czasie wojny i odnalezione po latach – znalazło się w 2004 roku w Muzeum w Sulejówku. Polskie pamiątki znaleźć można także w Muzeum Historycznym: są to m.in. przedwojenne zdjęcia pałaców, po których nie ma już innych śladów, artykuły z prasy z lat 30., polskie przewodniki oraz fotografie wykonane przez Jana Bułhaka.

Magdalena Stopa